

Valbudskap - Undanröj fattigdom för de som inte kan arbeta

Fördjupning

Garantinivå för de som aldrig haft en arbetsinkomst

Människor som har så stora funktionsnedsättningar att de inte kan få ett lönearbete får sin försörjning genom socialförsäkringen.

Aktivitetsersättning får man upp till 29 år och från 30 års ålder kan man få sjukersättning, det som tidigare kallades förtidspension.

Den som aldrig haft en löneinkomst får då den lägsta ersättningsnivån som kallas garantinivå. Garantiersättningen kan idag bli som högst 9 290 kr per månad före skatt. Idag lever 169 000 personer i Sverige (95 000 kvinnor och 74 000 män) med ersättning på garantinivån. Den låga månadsinkomsten skapar livslång fattigdom.

Inkomstklyftorna har ökat

Många i Sverige har haft en stark inkomstutveckling under de senaste åren. Genom jobbskatteavdragen har den disponibla inkomsten ökat för alla som har ett arbete. De lägsta avtalade lönerna på svensk arbetsmarknad har passerat 20 000 kr i månaden. Garantinivån i socialförsäkringen släpar nu långt efter. Med regeringens aviserade höjningar når den ändå inte upp till 10 000 kr i månaden före skatt. Själva skattesatsen är också högre jämfört med de som har lönearbete eller är ålderspensionärer.

Bristande stöd för merkostnader

De ekonomiska utfyllnadsstöden för olika utgifter är otillräckliga. Den som har en funktionsnedsättning kan ha utgifter som andra inte har, till exempel för färdtjänst, rehabilitering, läkemedel eller tandvård. Olika avgiftssystem för kommunala tjänster skapar ojämlikhet över landet. Det saknas ett helhetsansvar för den enskildes ekonomiska situation. Personer med funktionsnedsättning är därmed inte skyddade på samma sätt som exempelvis äldre, som har ett avgiftstak inom äldreomsorgen. De som tillhör LSS

personkrets var tänkta att vara skyddade genom ett förbehållsbelopp, men det skyddet är i praktiken satt ur spel.

Boendekostnaderna är ofta höga

Det statliga bostadstillägget kan täcka stora delar av den enskildes boendekostnader upp till 5000 kr i månaden. Trots regeringens aviserade höjning av bidragstaket till 5600 kr i månaden, kommer fortfarande en fjärdedel av dem som får bostadstillägg ha en högre boendekostnad än så. Möjligheten att välja var man vill bo är starkt begränsad för den som lever med en funktionsnedsättning och har en inkomst under 10 000 kr i månaden. Har man dessutom behov av särskilt boende som innefattar någon typ av service, är hyran i regel högre än motsvarande bostäder med samma yta. Hyressättningen som tillämpas i gruppboenden har förändrats efter en prejudicerande dom 2005 som ger kommuner möjlighet att ta ut hyra för gemensamma ytor.

Anhörigförsörjning

De som lever med garantiersättningen som enda försörjning har inga ekonomiska marginaler. För enskilda individer kan utgifterna rentav vara högre än inkomsterna. I praktiken är det många som försörjs av sina anhöriga. Familjens försörjning kan bli livslång och det uppstår problem när arv ska skiftas eftersom flera ekonomiska stöd förutsätter att mottagaren inte har några egna tillgångar. I praktiken är de undantagna både äganderätt och arvsrätt.

Rätten till ett gott liv

Rätten till en god försörjning handlar inte bara om det lägsta ekonomiska skyddsnätet, utan också om möjligheterna att leva ett gott liv. Att ha ett hem, en meningsfull sysselsättning, fritidsaktiviteter, ett socialt umgänge och att själv kunna bestämma över sina livsval. Utan dessa möjligheter saknas förutsättningarna för ett gott liv. Dagens socialförsäkring ger inte tillräckligt skydd för de som aldrig kan jobba. En av välfärdens grundprinciper – att den som lever med en funktionsnedsättning inte ska drabbas av fattigdom – upprätthålls inte.

Vi vill se:

- Att garantinivån i socialförsäkringen återställs till nivåerna för rådande lägsta avtalade löner på arbetsmarknaden och indexregleras mot den allmänna löneutvecklingen.
 - Att personer med funktionsnedsättning får ett lagstadgat skydd för en miniminivå av disponibel inkomst när samtliga inkomster och utgifter vägts samman.
 - Att äganderätten säkerställs även för de som aldrig kan jobba. Arv, gåvor, tillfälliga försäkringsersättningar eller andra oväntade inkomster ska inte påverka stöden för att klara den dagliga livsföringen.
-

Fallbeskrivning Åke 59 år

Åke föddes med en utvecklingsstörning som mellanbarn i en syskonskara på tre. Han arbetar på en daglig verksamhet och bor i en gruppbostad i en av Stockholms kranskommuner där han växte upp och där föräldrarna bodde fram till deras bortgång. Hans föräldrar var bland de första i sin generation som valde bort institutionslivet för sin son när han föddes 1958. Men likt många föräldrar födda på 1930-talet hade inte Åkes föräldrar några djupare kunskaper om hur arvet efter dem skulle påverka Åkes ekonomiska situation.

Innan föräldrarna dog såg Åkes ekonomi ut såhär (med de nivåhöjningar som trädde i kraft 1 juli 2017):

Månadsinkomst:

7 235 kr – garantinivå/hel sjukersättning (9100 – 1865 i skatt)

4 750 kr – bostadstillägg / 95% av 5000 kr

624 kr – habiliteringsersättning (6,50 kronor i timmen, sex timmar per dag, fyra dagar i veckan)

Summa inkomster: 12 609 kronor

Månatliga utgifter:

8 000 – hyra för lägenhet i gruppbostraden (en ganska vanlig hyra i storstadsregioner)

2 800 – mat och förbrukningsvaror

300 - hemutrustning/inventarier
500 - kläder och skor
275 - Hälso- och sjukvård (högkostnadsskydd 2 200 (läkemedel) +
1 100 (sjukvård) / 12)
490 - Resor med färdtjänst
2 000 - Fritidskostnader inkl. mobilabonnemang
Summa utgifter: 14 365 kronor

Underskottet på nästan 1800 kr i månaden täcktes av föräldrarna som även bekostade en enklare semesterresa för Åka varje sommar. Åkes föräldrar dog för ett år sedan med bara några månaders mellanrum. Föräldrarna ville att Åka skulle få precis lika mycket i arv som sina syskon så att han skulle kunna fortsätta ha en enkel men bra vardag, även när föräldrarna inte längre fanns kvar. Vad föräldrarna inte visste var att bostadsbidraget minskar eller helt uteblir om man har en förmögenhet.

Efter försäljning av föräldrahemmet (som hade en värdeökning sedan den byggdes på 60-talet) uppgick Åkes del av arvet till 725 000 kronor. Med dagens beräkningssätt skulle Åke förlora nästan hela bostadstillägget och hans månatliga underskott hamnar på ca i 6000 månaden. Åkes arv äts upp i snabb takt och efter ca 10 år återstår försörjningsstöd för resten av livet.

Not:

Med regeringens aviserade förbättringar i budgetpropositionen för 2018, ökar Åkes sjukersättning med ca 300 kr före skatt i månaden från 1 juli 2018 och bostadstillägget ökar med ca 500 kr.